

Ur Offensiv

Per Olsson

30 år efter Vietnams befrielse

Nederlaget i Vietnam förföljer ännu USA-imperialismen

För nästan exakt 30 år sedan tågade FNL (Nationella befrielsefronten i det som då var Sydvietnam) och soldater ur Nordvietnams armé in i Saigons centrala delar. Under de sista dagarna i april 1975 flydde Sydvietnams korrupta kapitalister med sina dollarfyllda resväskor i sällskap med USA:s ambassadör och CIA. Därmed var 1900-talets längsta krig slut. Vietnam var enat och befriat.

På 1 maj 1975 firades segern i Vietnam världen över. Efter enorma offer och oemotsvarad heroism hade de fattiga i Vietnam, med stöd av en global solidaritetsrörelse, slutligen besegrat den största imperialistiska maktens krigsmaskin och deras marionettregim i Sydvietnam.

Den sydvietnamesiska lydregimens fall var enbart en tidsfråga efter att USA dragit bort sina trupper från landet 1973 efter att ha tvingats sluta ett fredsavtal med Nordvietnams regering.

USA-imperialismens politiska och militära nederlag i Vietnam, Laos och Kambodja (Indokina) kastar än idag långa skuggor över Vita huset och det amerikanska krigshögkvarteret Pentagon. Sedan mitten av 1970-talet har "Vietnamsyndromet", rädslan att på nytt dras in i långvarigt krig och utkämpa markstrider med oundvikliga dödsoffer som följd, satt sin prägel på USA-imperialismens globala agerande och krigföring.

"USA:s Vietnamsyndrom"

En av anledningarna till att många USA-politiker idag talar om nödvändigheten av att försöka hitta en väg bort från Irak ("exit strategy"), mindre än två år efter sin förkrossande militära seger, är rädslan att Irak ska bli ett nytt Vietnam.

Det 30 år långa Vietnamkriget var det längsta av de många krig som rasade under 1900-talet. Den nationella, men också sociala befrielsekampen, besegrade inte bara den franska imperialismen utan också världens mäktigaste kapitalistiska nation – USA.

I Vietnam kom imperialismens brutala politik och krigföring att radikaliserade de många fattiga och FNL (Nationella befrielsefronten, ledd av kommunistpartiet). Befrielsekriget och inbördeskriget krävde att den nationella frigörelsen kopplades till uppgiften att avskaffa kapitalismen och fördela jorden till brukarna.

Vietnamkriget visade hur långt imperialismen är beredd att gå i försvaret av sina intressen – profiter, marknader, makt och prestige.

USA-imperialismens bombmattor över Vietnam hade en total sprängkraft motsvarande hundratals Hiroshimabomber (atombomber).

Redan 1967 erkände USA:s försvarsdepartement att man sammanlagt fällt 1,5 miljoner ton bomber över Vietnam, 75 000 ton mer än vad som fälldes över Europa under hela andra världskriget. (USA-imperialismens krig i Vietnam började med att man först finansierade Frankrikes kolonialkrig 1945-1954 och därefter, särskilt efter 1960, började man bedriva ett eget krig).

Det var frågan om ett folkmord, vad som brukar benämnas som ”ett brott mot mänskligheten”. Kanske så många som tre miljoner människor dog i Vietnam. Antalet invalidiserade, skadade och saknade var lika många. Merparten av dem dödades av USA-imperialismens bomber och B52:ornas dödsbomber.

Närmare 58 000 amerikanska soldater förlorade sina liv och 300 000 skadades. Mångdubbelt fler kom hem som psykiskt knäckta och väl tillbaka blev många utslagna och fast i ett drogmissbruk.

Ett terrorkrig

För att skövla skogs- och djungelområden samt försvåra gerillakriget använde sig USA-imperialismen av kemisk krigsföring. Ett av preparaten, Agent Orange, innehöll dioxin, ett av de mest giftiga och cancerframkallande ämnen som finns. ”Denna kemiska krigsföring gick under namnet Operation Hades. En utredning gjord av USA:s kongress avslöjade att motsvarande tre kilo dioxin hade släppts på varje man, kvinna och barn i Sydvietnam... Det krig som officiellt avslutades 1975 pågår ännu; den förorenade jorden och vattnet förgiftar nu en tredje generation”, skrev den välkände journalisten John Pilger efter sitt besök i Vietnam 1995.

Mellan 1961 och 1971 sprutade USA:s krigsmakt 90 miljoner liter kemikalier över det som då var Sydvietnam.

Antalet bevisade döda kroppar – body count – var en av de mätare som den amerikanska armén använde sig av för att mäta framgångar i kriget. Detta till skillnad från Irak där den officiella amerikanska politiken är att ”vi räknar inga döda”.

Men trots terrorbombningar, kemisk krigsföring och mer än en halv miljon amerikanska soldater som mest i Vietnam, kunde USA:s krigsmakt inte besegra Nordvietnams armé och FNL.

Det var de vietnamesiska massornas obrutna motståndsvilja tillsammans med de omfattande protesterna mot kriget, inte minst i USA, som lade grunden för nederlaget. När USA tvingades lämna Vietnam 1973, skedde det mot bakgrund av en djup ekonomisk, politisk och social kris för världens dominerande imperialistiska makt.

Födde en ny vänstervåg

Sympati och stöd till den revolutionära kampen i Vietnam var en viktig beståndsdel i den internationella radikaliseringsprocessen (vänstervindarnas växande styrka) under slutet av 1960-talet och början av 1970-talet.

Aktiv solidaritet med kampen i Vietnam lade flera grundstenar till det som skulle bli en ny vänster. De första antikrigsprotesterna ägde rum i mitten av 1960-talet, inte långt efter det att USA inlett bombkriget mot Nordvietnam (1965).

Påhittade torpedattacker mot amerikanska fartyg i Tonkinbukten året innan användes som en ursäkt för bombkriget. Tonkinhändelserna var en lögn som kokats ihop av Pentagon och Vita huset. Imperialismen är alltid beredd att manipulera händelseförloppet, sprida direkta lögners och v för att finna skäl till ett militärt ingripande, som var fallet med Iraks påstådda innehav av massförstörelsevapen.

Planerna på ett bombkrig mot Nordvietnam fanns redan klara långt innan den fabricerade incidenten i Tonkinbukten. Bomberna mot Nordvietnam hade föregåtts av en ständigt upptrappad militär närvaro i Sydvietnam.

500 000 USA-soldater

I mitten av 1967 hade USA 431 000 soldater stationerade i Vietnam, som mest hade man en styrka på drygt 500 000 man. Till detta ska läggas 100 000 ”allierade” soldater från bland annat Australien, vars armé använde svenska vapen, samt hundratusentals soldater i den sydvietnamesiska marionettregimens styrkor.

De flesta soldater var under 20 år och kom från fattiga förhållanden. Det var arbetarklassens barn som skickades till Vietnam för att utkämpa de rikas krig. FNL hade i sina led 10 000-tals kämpar och på dess sida deltog den nordvietnamesiska armén. Militärt var USA överlägset, men FNL och de nordvietnamesiska trupperna hade ett starkt socialt och politiskt stöd i Vietnam och globalt. Något som skulle visa sig vara avgörande.

År 1968 kom att bli en vändpunkt i Vietnam och i resten av världen. Året inleddes med Nordvietnams och FNL:s storoffensiv – Tet-offensiven. Tet-offensiven var en samlad attack mot 100 städer i Sydvietnam. I Saigon – då Sydvietnams huvudstad, idag Ho Chi Minh-staden – angreps den amerikanska ambassaden. Ett regelrätt slag utkämpades på ambassadområdet, vilket inför en hel värld visade USA-imperialismens sårbarhet.

Tanken bakom Tet-offensiven var att FNL och Nordvietnam skulle börja driva bort USA:s och marionettregimens styrkor från städerna. Så skedde inte, gerillan var inte tränad för ett stadskrig och stödet i städerna förblev i mångt och mycket passivt. Inom tio dagar hade stora delar av offensiven kommit av sig. Men i Sydvietnams tredje största stad Hué pågick striderna under flera veckor.

I militära termer var Tet-offensiven ingen framgång för FNL och Nordvietnams armé utan ett bakslag. Gerillaförbanden var som ”fisken i vattnet” på landsbygden och i djungeln, men så var inte fallet i städerna. Tiotusentals FNL-soldater, många av dem erfarna kadrer och i befälsställning, förlorade sina liv. Gerillan fick retirera till landsbygden. Men i politiska termer blev Tet-offensiven en triumf. Att den kunde äga rum efter år av terrorbombningar och ständiga truppförstärkningar sände chockvågor genom den amerikanska nationen.

Vita huset i kris

I det amerikanska presidentvalet i november 1968 lyckades republikanernas kandidat Richard Nixon få majoritet med löfte om en ”hedersam fred”. Demokraterna, som innehåft presidentposten 1960-68, sågs som direkt ansvariga för kriget, vilket bidrog till Nixons seger.

Nixonadministrationen utvidgade och trappade upp kriget. Efter att först ha inlett ett bombkrig mot Kambodja gav Nixon (i början av 1970) order om att USA-imperialismen skulle invadera landet. Året därefter invaderade den sydvietnamesiska armén Laos. Med denna utvidgning fick antikrigsrörelsen ännu större tyngd och stöd. Åren 1969-70 deltog uppemot 36 miljoner amerikaner i någon form av protest mot kriget.

Samtidigt som Vietnamkriget förvandlades till ett Indokinakrig, intensifierade USA-imperialismen den så kallade ”vietnamiseringen” – den sydvietnamesiska regeringen skulle själv få utkämpa markkriget. Antalet USA-soldater minskades, allt medan flyget och marinen fick större resurser. ”Vietnamiseringen” var en tydlig indikation på att USA-imperialismen börjat inse att kriget hade förlorats.

Med invasionen av Kambodja breddades motståndet mot kriget, särskilt efter den 4 maj 1970. Det var den dag då Nationalgardet sköt 61 skott mot en studentdemonstration vid Kent State University i Ohio, USA. Fyra studenter dödades och åtta skadades.

Krig i Indokina

Dödsskjutningarna i Ohio gav upphov till de mest omfattande protesterna mot kriget i USA. Nationalgardet kallades in i 16 delstater. Det rådde ett nästan inbördeskrigsliknande tillstånd på vissa håll.

Panik rådde i Vita huset. Presidenten fick ett nervöst sammanbrott och fick låsas in. En borgerlig historiker skrev: ”Enligt Charles Colson [han var en av Nixons tjänstemän] sänkte sig en belägringsstämning över Vita huset [efter proteststormen mot invasionen av Kambodja]. Nu är det ‘vi’ mot ‘dem’. Vakterna var enligt en annan iakttagare övertygade om att ‘en vänsterrevolution’ var fullt tänkbar” (Dårskapens vägar, av Barbara W. Tuchman).

Krigsmotståndet märktes också bland USA:s soldater i Vietnam. Demoraliseringen bredde ut sig. Varför kämpa och dö i Vietnam, för en sak man inte trodde på? Oppositionen inom trupperna växte. Myterier, ordervägran, deserteringar och för första gången i den amerikanska arméns historia förekom regelrätta mord på officerare och underbefäl.

Ett totalt sönderfall

Truppernas demoralisering återspeglades även i att andelen soldater som använde droger – allt från cannabis till heroin – ökade från 5 till 40 procent under perioden 1969-71. I krigets slutskede var USA:s krigsmakt i Vietnam i ett tillstånd av förfall.

Enligt Peter Taaffe i boken *Empire Defeated* (utgiven av CWI 2004) fanns det 245 oppositionella tidningar som trycktes och spreds bland trupperna i Vietnam. I samma bok citeras en amerikansk överste som menade att sönderfallet påminde om ”den tsaristiska ryska arméns kollaps 1916-17”.

I början av 1970-talet var hela det amerikanska samhället i kris. Även ekonomiskt hade USA:s hegemoni inom det kapitalistiska blocket (Väst) försvagats.

Vietnamkrigets växande kostnader bidrog till USA:s växande underskott och dollarfall. Till sist rasade det internationella valutasystemet, som baserats på dollarns fasta värde i förhållande till guldet sedan andra världskrigets slut, samman.

USA-imperialismens kris var så djupgående att skulle ha funnits en historisk chans för ett socialistiskt genombrott i Förenta staterna om det funnits ett revolutionärt arbetarparti, likt bolsjevikerna i Ryssland 1917, med massförankring. Men något sådant parti fanns inte.

Presidentämbetets förfall var ett tydligt uttryck för USA-imperialismens kris. Visserligen återvaldes Nixon 1972, men han satt på övertid.

I samband med presidentvalet 1972 avslöjades Watergate-skandalen efter att presidentens ”rörmokare” tagits på bar gärning när de bröt sig in i demokraternas högkvarter i kontorskomplexet Watergate. (De s k ”rörmokarna” var ett gäng reaktionära gangsters som hade presidentens uppdrag att genomföra ”dirty tricks” och hitta ”skit” som kunde användas för att smutskasta Nixons motståndare).

Watergate och exit Nixon

Alla presidentens män drogs in i Watergate-härvan. I slutändan hade den härskande klassen inget annat val än att sparka Nixon. Nixons avgång följdes sedan av åtgärder med syftet att stärka kongressens makt på bekostnad av presidentämbetet för att på så sätt undvika att Vita huset bedrev en sådan politik att USA-imperialismen kastades in i nya militära äventyr/krig.

I slutet av 1972 inledde Nixonadministrationen en av den moderna historiens värsta terrordåd – bombningarna av Hanoi och hamnstaden Haiphong (Nordvietnam). Terrorbombningarna möttes av enorma protester världen över. I Sverige fördömdes de av den socialdemokratiska statsministern Olof Palme, som jämställde bombningarna med nazistiska illdåd under andra världskriget. Tiotusentals demonstranter tågade till USA:s ambassad. De fem riksdagspartierna tog initiativ till en namninsamling för fred i Vietnam som på ett par veckor undertecknades av 2,7 miljoner personer.

Detta var det politiska etablissemangets sätt att försöka ta udden av och initiativet från den verkliga antikrigsrörelsen; de förenade FNL-grupperna (DFFG), som bildats 1966. Men namninsamlingen och antalet underskrifter gav också besked om hur impopulärt kriget blivit. Redan innan julen 1972 sade 80 procent av de tillfrågade i en Sifo-undersökning att man stödde kravet på "USA ut ur Vietnam".

Vietnamrörelsen i Sverige

DFFG hade en viktig del i att opinionen vänt. Mellan 1966-69 tredubblades antalet lokala FNL-grupper i Sverige, som mest fanns det 150 och kanske så många som 10 000 medlemmar. DFFG var en aktivistorganisation och dess tidning Vietnambulletinen hade som mest en upplaga på 60 000.

Tyvär kom DFFG:s ledning mer och mer att utvecklas i maoistisk (Kinas stalinism) riktning. Ledningen för DFFG stödde helt den kinesiska byråkratin i striden mot Sovjetbyråkratin.

Stalinismen och "socialism i ett land" var internationalismens och den socialistiska demokratins motsats, vilket inte bara visades av striden mellan Moskva och Peking utan också i de krig som sedan bröt ut mellan Vietnam och Kampuchea (idag Kambodja) och Kina-Vietnam 1978-79. Alla var stalinistiska stater som benämnde sig som "socialistiska".

Maoismens inflytande inom DFFG återspeglades också i att man inte talade i termer om klasser utan om "folket". Parollen om ett socialistiskt Vietnam förbjöds och ingen kritik tilläts mot FNL:s eller Nordvietnams stalinistiska ledning. Men detta till trots gjorde DFFG:s aktivister en pionjärinsats för att väcka opinion mot USA:s krig.

Istället för okritiska hyllningar till FNL och Ho Chi Minh reste de som kom att bilda CWI, däribland "offensivarna" i Sverige, dagens Rättvisepartiet Socialisterna, parollen: "USA ut ur Vietnam. Låt det vietnamesiska folket självt bestämma sin framtid". Samtidigt som man poängterade att en seger för den vietnamesiska revolutionen vore ett oerhört nederlag för USA-imperialismen. Men stalinismen, enpartistaten, skulle såväl begränsa revolutionens landvinningar som omöjliggöra att de stater som kastat av sig imperialismens ok förenades i en frivillig, socialistisk federation för att på så sätt sprida revolutionen och hålla ut gentemot världskapitalismens tryck.

Imperiet besegrades

Kampen i Vietnam 1945-75 kommer för alltid att vara en inspiration för de som slåss för en socialistisk värld. Vietnamkriget visade att imperialismen kan besegras.

Detta gäller trots att den vietnamesiska regimen från slutet av 1980-talet bedrivit en politik som idag mer eller mindre fullbordat kapitalismens återupprättande. Vietnams ekonomi har, precis som Kinas, vuxit snabbt under senare år, men till priset av ökade klyftor och att många sociala framsteg vad gäller exempelvis hälsovård rullats tillbaka.

En ny social revolution i Vietnam är därför nödvändig.

Per Olsson

Vietnamkriget – en bakgrund

Vietnam och Indokina började kolonialiseras av Frankrike under andra hälften av 1800-talet.

Under andra världskriget var Vietnam ockuperat av Japan.

När andra världskriget tog slut och Japan kapitulerat uppstod ett maktvakuum i Vietnam. Det rådde revoltstämningar på hösten 1945 och trotskisterna hade ett stort inflytande i den vietnamesiska arbetarrörelsen. Viet Minh använde emellertid sitt inflytande och prestige till att strypa varje försök till självständig organisering av arbetarna och de fattiga. Trotskisterna beskylldes för att vara ”konspiratörer” och många av dess ledare likviderades av Viet Minh 1945-56.

1945-46: för att förhindra Viet Minh från att ta över Vietnam inleder den franska imperialismen, med stöd av brittiska trupper, ett nytt kolonialt krig.

1950 är det första år som USA ger direkt militärt stöd till den franska kolonialismen i dess krig mot Viet Minh, Vietnams nationella befrielsefront, som bildats i början av 1940-talet och som dominerades av Indokinas kommunistparti under ledning av Ho Chi Minh.

Viet Minhs och kommunistpartiets ledning följde slaviskt Moskvas råd om en allians mellan klasserna och hoppades till en början att USA-imperialismen och dess följeslagare skulle garantera Vietnams frihet.

Diem Bien Phu

1954 var ett avgörande år i Vietnam. Den franska kolonialarmén besegrades i grunden i slaget (efter en lång belägring) vid Diem Bien Phu. Viet Minhs totala seger vid Diem Bien Phu tvingade Frankrike att ge upp Indokina.

I juli 1954 påtvingade Genèveöverenskommelsen återigen vietnameserna en delning längs den 17:e breddgraden (i Nord- och Sydvietnam) av landet av den tidens stormakter. I Nordvietnam behöll Viet Minh makten, men i Sydvietnam installerades snart en kapitalistisk gangsterregim ledd av USA:s marionett Diem, från en katolsk mandarinfamilj. Trots att Vietnam var ett i huvudsak buddistiskt land.

Genèveöverenskommelsen fastslog att Vietnams framtid skulle avgöras genom fria val i juli 1956. Men eftersom Washington fruktade att Viet Minh skulle vinna stor majoritet förnekades vietnameserna att själva bestämma sin framtid. Den amerikanska underrättelsetjänsten rapporterade om att ”80 procent skulle rösta på kommunisterna”. Även den dåvarande amerikanske president Eisenhower erkände att om val hölls skulle Viet Minh vinna stort.

Viktiga årtal:

1885 är hela Vietnam under franskt välde.

1930 Indokinesiska kommunistpartiet (IKP) bildas av bland annat Ho Chi Minh.

1941 bildas på initiativ av IKP Viet Minh, en nationell befrielsefront.

1945 Vid andra världskrigets slut tar Viet Minh kontroll över en stor del av landet och 1945 utropar Ho Chi Minh den Demokratiska Republiken Vietnam.

1954 Frankrike besegras vid Dien Bien Phu och landet delas.

1964 Fabricerade Tonkinhändelser följs av USA:s bombkrig mot Nordvietnam året därpå.

1968 Tet-offensiven och slaget om Hué.

1973 USA-imperialismen drar sig bort från Vietnam.

1975 faller den sydvietnamesiska regimen och Vietnam återförenas.

1978 Vietnam invaderar grannlandet Kampuchea (Kambodja).

1979 Kina invaderar norra Vietnam.

1986 Doi Moi (förnyelse), en pro-kapitalistisk politik enligt kinesisk modell, lanseras.

1994 USA häver handelsembargot mot Vietnam.

1995 blir Vietnam medlem i Asean (den sydöstasiatiska ländernas ekonomiska samarbetsorganisation).

2005 Vietnams regering hoppas att komma med i världshandelsorganisationen WTO.